

II Ca 1499/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 17 kwietnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Ewa Blumczyńska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w dniu 17 kwietnia 2023 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa H. Ł.

przeciwko M. N.

o zachowek na skutek apelacji wniesionej przez powódkę od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia 06 maja 2022 r. sygn. akt IC 1069/21

oddala apelację;

zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Ewa Blumczyńska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 06 maja 2022r. Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu :

oddalił powództwo;

zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 3 617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3 600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyła powódka zaskarżając wyrok w całości.

Jako zarzuty apelacyjne wskazała :

naruszenie prawa materialnego poprzez :

a). naruszenie art.991 § 1 kc poprzez błędne uznanie wbrew treści przepisu, że wnuczka spadkodawczyni (jej zstępna), nie należy do osób uprawnionych do zachowku;

b). naruszenie art. 1000 kc w zw. z art. 994 § 1 kc poprzez oddalenie roszczenia mimo, że zostało skierowane do osoby, która otrzymała darowiznę od spadkodawczyni, którą to darowiznę należy doliczyć do spadku po M. J..

Przy powyższych zarzutach apelująca wniosła o :

zmianę wyroku w całości poprzez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwotę 23 550 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15 czerwca 2018r. do dnia zapłaty;

obciążenie pozwanej kosztami postępowania za pierwszą instancję i kosztami postępowania apelacyjnego w tym kosztami zastępstwa procesowego za obie instancje i z tego tytułu zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności od uprawomocnienia orzeczenia do dnia zapłaty

W odpowiedzi pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym za zastępstwo procesowe wg. norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Apelacja okazała się bezzasadna.

Na wstępie zaznaczenia wymaga, że apelująca nie podniosła zarzutu naruszenia prawa procesowego, w tym nie kwestionowała ustaleń faktycznych poczynionych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Sąd Rejonowy poczynił je w zakresie niezbędnym dla przedmiotowego rozstrzygnięcia. Przy tym żadna ze stron nie domagała się ich uzupełnienia. W efekcie Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji przyjął za własne (art. 387§2¹ pkt 1 kpc). W świetle tych ustaleń Sąd Okręgowy przyjął za własną również ocenę prawną Sądu pierwszej instancji nie znajdując podstaw do jej podważenia w jakimkolwiek zakresie (art. 387§2¹ pkt 2 kpc).

Odnosząc się do pierwszego z zarzutów apelacyjnego sformułowanego na gruncie naruszenie art.991 § 1 kc z którego powódka wywodziła swe roszczenie i którego naruszenie upatrywała w błędnym uznaniu przez Sąd Rejonowy - wbrew treści tego przepisu - że wnuczka spadkodawczyni (jej zstępna), nie należy do osób uprawnionych do zachowku.

W tym kontekście zgodnie z uregulowaniem zawartym w art. 991 § 1 kc zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś przypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek).

„Ustawa dzieli zatem uprawnionych na trzy kategorie : małżonek spadkodawcy należy do grona potencjalnie uprawnionych zawsze. Pośród zstępnym obowiązuje zasadą charakterystyczna dla dziedziczenia według szczeptów (in stirpes) : przeżycie spadkodawcy przez jego dziecko wyłącza uprawnienie do zachowku wnuków pochodzących od tego dziecka. Z kolei, istnienie wnuka, wyłącza uprawnienie jego dzieci, czyli prawnuków spadkodawcy. Reguły te, będące skądinąd pochodnymi zasad dziedziczenia z ustawy w pierwszej grupie sprawiają, że uprawnienie z tytułu zachowku mogą być jednocześnie zstępnymi spokrewnieni ze spadkodawcą w różnym stopniu, np. dziecko, wnuki (pochodzące od innego dziecka) i prawnuki.” (tak : prof.dr hab.Bogudar Kardasiewicz System Prawa Prywatnego Prawo spadkowe Tom 10 2 wydanie Wydawnictwo C.H.Beck INP W-wa 2013)

Zatem pomimo, że pozwana, jako wnuczka M. J. należała do kręgu jej zstępnym to wobec przeżycia spadkodawczyni przez matkę pozwanej D. P. - nie należała do osób uprawnionych do zachowku po babci. Natomiast to roszczenie w dacie otwarcia spadku przysługiwało jej matce D. P.. Jak słusznie podniósł Sąd Rejonowy zarówno status spadkobiercy, jak i uprawnionego do zachowku należy wiązać z chwilą otwarcia spadku. Przepis art. 994 kc dotyczy bowiem rzeczywistych a nie potencjalnych spadkobierców oraz rzeczywistych, a nie potencjalnych uprawnionych do zachowku. Stąd, że pozwaną należało traktować jako osobę potencjalnie, nie zaś konkretnie (jako dalsza zstępną) uprawnioną do zachowku.

Ustosunkowując się do zarzutu naruszenia art. 1000 kc w zw. z art. 994 § 1 kc upatrywanego przez apelującą w oddaleniu roszczenia mimo, że zostało skierowane do osoby, która otrzymała darowiznę od spadkodawczyni, która to darowizna - zdaniem apelującej - podlegała doliczeniu do spadku po M. J. wskazać należało, że zgodnie z art.

1000 § 1 kc osoba, która otrzymała od spadkobiercy darowiznę, jest obowiązana do zaspokojenia, w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny, roszczenia o zachowek albo o uzupełnienie zachowku. Natomiast w art. 994 kc ustawodawca przewidział katalog darowizn, które nie podlegają doliczeniu do substratu zachowku. Katalog ten ma charakter zamknięty (numerus clausus). W powołanym przez apelującą w § 1 ustawodawca wskazał na drobne darowizny, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, bez względu na osobę obdarowanego i czas dokonania czynności prawnej oraz darowizny na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku, dokonanych przed więcej niż 10 laty.

W kontekście powyższego – jak słusznie przyjął Sąd Rejonowy – skoro pozwaną w dziedziczeniu po M. J. „wyprzedziła” jej matka D. P. tzn. była ona spadkobiercą po niej nie można było mówić o uprawnieniu do zachowku ze strony pozwanej. Innymi słowy gdyby pozwana przeżyła swoją matkę i w konsekwencji była spadkobiercą rzeczywistym po swojej babci M. J. wówczas darowizna dokonana na jej rzecz stanowiłaby podstawę do doliczenia tej darowizny do spadku. Natomiast zgodnie

z uregulowaniem zawartym w art. 994 § 1 kc doliczeniu nie podlegają darowizny na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku dokonane przed więcej niż 10 laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, co w przypadku pozwanej miało miejsce.

Ustosunkowując się do argumentacji podniesionej w apelacji, że rozumienie zachowku i uprawnienia do roszczenia o jego uzupełnienie ograniczone do grona osób wskazanych przez Sąd Rejonowy jest błędne - wskazać należy, że wbrew temu twierdzeniu - stanowisko tego Sądu znajduje uzasadnienie nie tylko w doktrynie, ale również w orzecznictwie sądów na które się powołał. Przy tym Sąd Rejonowy odniósł się również do orzecznictwa zajmującego odmienne stanowisko. Sąd Okręgowy w niniejszym składzie podzielił rozważania tego Sądu, nie znajdując podstaw do ich podważenia.

W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznając zarzuty apelacyjne za bezzasadne orzekł jak w pkt 1 wyroku na podstawie art. 385 kpc.

K

onsekwencją powyższego rozstrzygnięcia

było przyjęcie, że powódka jako przegrywająca postępowanie apelacyjne zobowiązana jest do zwrotu kosztów poniesionych przez pozwaną. Stąd na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 kpc Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt 2 wyroku. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej określona została na podstawie uregulowania zawartego w § 2 pkt 5 w zw. z § 10. ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2018.265 z późn.zm.).

Ewa Blumczyńska